
HØRING AV RAPPORT FRA EKSPERTUTVALGET SOM HAR VURDERT NYE OPPGAVER TIL FYLKESKOMMUNENE

Vedlegg:

Høringsdokumentene er tilgjengelig på

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing-av-rapport-fra-ekspertutvalget-som-har-vurdert-nye-oppgaver-til-fylkeskommunene/>

Sammendrag:

Rapporten «Regionreform. Desentralisering av oppgaver fra staten til fylkeskommunene» er utarbeidet av et ekspertutvalg nedsatt av kommunal - og moderniseringsdepartementet (KMD) våren 2017 som følge av anmodningsvedtak i Stortinget våren 2016.

Innenfor *næring, kompetanse og integrering* foreslår ekspertutvalget at de nye fylkene skal få økt ansvar for og styring med Innovasjon Norge, Siva, Forskningsrådet, sentrale og regionale virkemidler innenfor landbruket, virkemidlene innenfor Arktis 2030, ansvar for karriereveiledning, opplærings- og utdanningstiltak utenfor de ordinære rammer, samt IMDis oppgaver.

Innenfor *samferdsel* foreslår ekspertutvalget å overføre ansvaret for kjøp av en hel rekke togtruter fra Jernbanedirektoratet, den statlige tilskuddsordning for utvidet TT-tilbud, og ansvaret for forvaltning av tilskudd til utbygging av bredbånd.

Innenfor *klima, miljø og naturressurser* foreslår ekspertutvalget å overføre ansvaret for klima- og miljøoppgavene som i dag ligger til fylkesmannen, med unntak av forurensingsområdet (tilsyn/kontroll), det regionale samordningsansvaret knyttet til oppfølgingen av klimaloven, og myndighet til å fatte vedtak om konsesjon til utbygging av vannkraft på 1-10 MW og vindkraft over 1 MW/fem turbiner som i dag ligger til NVE.

Innenfor *kultur og kulturminnevern* foreslår ekspertutvalget å overføre ansvar for tilskudd, prosjektmidler og driftsstøtte til en hel rekke ordninger, institusjoner og arrangementer av lokal eller regional karakter.

Innenfor *helse og levekår* foreslår ekspertutvalget å overføre ansvaret for folkehelseoppgavene som i dag ligger til fylkesmannen (minus tilsyn), tilskuddsordninger for lokalt og regionalt folkehelsearbeid som i dag ligger til Helsedirektoratet og fylkesmannen, ansvar for pedagogiske-psykologiske støttetjenester (PPT) som i dag ligger til Statped, ansvar for barnevernsinstitusjoner, fosterhjem og adopsjon og familievern som i dag ligger til Bufetat.

Utvalgets forslag medfører nedleggelse av fem statlige institusjoner: IMDi, Kompetanse Norge, Statped, Distriktssenteret og Siva. I tillegg medfører det nedleggelse av Bufetat. Utvalget støtter regjeringens forslag til tiltak for å styrke regional planlegging som virkemiddel, og foreslår en rekke tiltak som skal styrke fylkeskommunens ansvar i henhold til Plan- og bygningslova (PBL). Utvalget foreslår at ansvar for planjuridisk veiledning av kommunene som i dag ligger til fylkesmannen, overføres til fylkeskommunene. Utvalget mener det er viktig å gjennomgå sektorlover med sikte på bedre harmonisering til plan- og bygningsloven.

Utvalget foreslår også utredning av overføring av barnevernsoppgavene som i dag ligger til kommunene, overføring av ansvar for tilskuddsordningene innenfor arbeidsmarkedsopplæring og bedriftsintern opplæring som i dag ligger til NAV, kartlegging av dagens tilsyns- og klagehjemler overfor fylkeskommunen med sikte på en reduksjon av antall hjemler og sterkere ansvarliggjøring av fylkeskommunen, og at spørsmålet om organiseringen av sykehusene bør vurderes på nytt, der en fylkeskommunal modell inkluderes i utredningen.

Rådmannen anbefaler at kommunestyret i hovedsak støtter forslaget, men med noen unntak som er spesifisert i forslaget til vedtak.

Bakgrunn:

Ekspertutvalget har hatt som mandat å vurdere overføring av ytterligere oppgaver og ansvar fra staten til de nye fylkeskommunene, med fokus på ansvar, oppgaver og myndighet som støtter opp under fylkeskommunens samfunnsutviklerrolle.

Utvalget tolker Stortingets vedtak om regionreformen som et svar på to utfordringer. For det første har det de siste årene skjedd en betydelig vekst og oppdeling i statlig forvaltning, særlig i direktoratene og direktoratslignende enheter. Dette har gitt en sektorisert forvaltning med lavere grad av samordning enn ønskelig. For det andre vil mange kommuner etter første fase av kommunereformen fortsatt ha få innbyggere. Fylkeskommunene har et potensial til å forsterke sin rolle som partner og veileder for kommunene – blant annet i form av faglig kompetanse og som deltaker i kommunenes utviklings- og planarbeid.

Det er i tillegg en utfordring at fylkeskommunenes legitimitet, og interessen for fylkesdemokratiet, er lavere enn interessen for kommunedemokratiet og de nasjonale demokratiske institusjonene. Dette har sammenheng med at fylkeskommunene har hatt få oppgaver som har avspeilet konfliktdimensjonene i norsk politikk. Skal fylkeskommunen oppnå økt politisk oppmerksomhet, må de nye oppgavene i større grad enn tidligere reflektere sentrale politiske konfliktdimensjoner og ha betydning for innbyggerne.

Utvalget har videreutviklet oppgavefordelingsutvalgets retningslinjer for fordelingen av oppgaver mellom forvaltningsnivåene, og vurdert oppgaver og ansvar etter følgende fem retningslinjer:

1. Oppgaver bør legges så nært innbyggerne som mulig, men på et så høyt nivå som nødvendig for å sikre en kostnadseffektiv oppgaveløsning

2. Det myndighetsorgan som er tillagt ansvar og beslutningskompetanse for en oppgave, skal også ha fagmiljøet tilknyttet oppgaven og ansvaret for å finansiere utgiftene til oppgaveløsningen
3. Oppgaver som krever utøvelse av politisk skjønn og vurdering bør legges til folkevalgte organer
4. Oppgaver som krever stor grad av samordning, og/eller oppgaver som har store kontaktflater med hverandre, bør legges til samme forvaltningsorgan
5. Oppgaver som av ulike årsaker ikke skal la seg påvirke av lokalpolitiske forhold, bør være et statlig ansvar. Staten bør ha ansvaret for oppgaver som forutsetter et nasjonalt helhetsgrep for god oppgaveløsning

Utvalget er enig med flertallet i Stortinget i at oppgavefordelingen må endres for å løse grunnleggende samfunnsutfordringer landet står overfor på en bedre måte enn i dag. Utgangspunktet for utvalgets vurderinger er derfor at overføring av oppgaver skal bidra til tydeligere ansvarsfordeling, mer effektiv ressursbruk og bedre tjenester til innbyggere og næringsliv.

Dagens samfunnsutfordringer er grense- og sektoroverskridende. Det stilles krav til omstilling i næringslivet, innovasjon i offentlig sektor, integrering, kutt i klimagassutslipp og tilpasning til nye klima- og miljøvilkår. Innbyggere og næringsliv har behov for tjenester og tilrettelegging fra flere forvaltningsnivåer og sektorer. Nasjonal, regional og lokal politikk og forvaltning må virke sammen. Å samle oppgaver i ett folkevalgt organ og én administrasjon, vil legge til rette for mer koordinert offentlig virkemiddel- og ressursbruk i forvaltningen.

Utvalget mener representativitet, deltakelse og åpenhet er grunnleggende demokratiske verdier som kan styrkes gjennom å flytte oppgaver fra staten til fylkeskommunen. Overføring av oppgaver fra stat til fylkeskommune vil bidra til at makten fordeles i samfunnet og til at interessen for fylkesdemokratiet styrkes. Fylkeskommunen må ha klart definerte oppgaver, og de veivalg fylkeskommunen gjør må ha relevans og konsekvenser for innbyggere og næringsliv.

Utvalget mener regionreformen og ny fylkesstruktur legger grunnlag for en substansiell oppgaveoverføring til fylkeskommunen. Regionreformen legger dermed grunnlag for at sentrale oppgaveområder for samfunnsutviklingen i ulike deler av landet, bedre kan ses i sammenheng og underlegges politisk diskusjon nærmere de som berøres av prioriteringer og tiltak.

Regjeringsplattformen slår fast at regionreformen skal gjennomføres. Færre fylkeskommuner vil gi grunnlag for sterkere regioner, som kan gi bedre tjenester og drive en mer samordnet samfunnsutvikling. Regjeringen vil gjennomgå statlige virksomheter og direktorater med sikte på å overføre mer myndighet og flere oppgaver til relevant folkevalgt nivå.

Fakta:

Utvalgets tilnærming er å bygge opp under de oppgaver og roller fylkeskommunene allerede har som tjenesteyter, samfunnsutvikler, planmyndighet og som bindeledd i forvaltningen, og mener det særlig er tre politikkfelt der fylkeskommunene bør ha

oppgaver og handlingsrom til å bygge opp en sterk og tydelig regional politikk. Politikken og prioriteringene innen disse feltene er avgjørende for samfunnsutviklingen i det enkelte fylke og krever tilpasning til regional kontekst og forutsetninger. Dette er knyttet til:

- arealbruk, naturverdier, miljø/klima og samferdsel,
- virkemidler for næringsutvikling og kompetanse, og
- virkemidler og tjenesteoppgaver som er viktige for folks helse, trivsel og levekår.

Næring, kompetanse og integrering

Oppgavefordelingen i dag er preget av sterk statlig styring, samtidig som utdanning, kompetanse og tilrettelegging for næringsutvikling og innovasjon i dag er en kjerneoppgave for fylkeskommunen.

Utvalget begrunner en ny oppgavefordeling med at de nye fylkene har en funksjonalitet og størrelse som legger til rette for at fylkeskommunene kan ta et større ansvar for politikk-områdene. Utvalget mener det er behov for en politikk som tar utgangspunkt i regionale muligheter og fortrinn, basert på lokalt kjennskap og initiativ. Realisering av de næringsmessige mulighetene i en region krever kunnskap og nærhet og en effektiv kombinasjon av virkemidler. Utvalget mener at forsknings- og innovasjonspolitikken vil virke bedre og mer effektivt hvis den i større grad ses i sammenheng med øvrige fylkeskommunale oppgaver, herunder samferdsel, ressursforvaltning, kultur, kompetanse og utdanning og integrering.

Fylkeskommunene er i dag avhengige av et virkemiddelapparat som ikke inngår i egen organisasjon for å utvikle og gjennomføre egen forsknings- og innovasjonspolitik. Organiseringen bryter med det faglige ansvarsprinsippet og hovedregelen i kommunalforvaltningen om at kommuner og fylkeskommuner har egen fagadministrasjon for oppgavene man har ansvaret for. En overføring av ansvar med tilhørende midler til fylkeskommunene vil forenkle organiseringen, redusere behovet for samfinansiering og spleiselag mellom regionalt/lokalt og sentralt nivå, og klargjøre ansvaret fylkeskommunene har for forsknings- og innovasjonspolitikken.

En overføring av ansvar og virkemidler på kompetanseområdet til fylkeskommunene er i tråd med retningslinjen om at oppgaver som krever stor grad av koordinering/ samordning, og/eller oppgaver som har store kontaktflater med hverandre, bør legges til samme forvaltningsorgan.

På integreringsfeltet skal kommunens hovedansvar ligge fast. Med bakgrunn i at Stortinget tidligere har bedt regjeringen vurdere en overføring av IMDi-oppgaver til fylkeskommunene, og at regjeringen selv har lagt ansvaret for integrering sammen med ansvaret for grunnskole og videregående opplæring i Kunnskapsdepartementet, mener utvalget at fylkeskommunen, som har ansvaret for videregående opplæring og kvalifisering, bedre kan sikre god integrering. Utvalget vil her vise til at det legges opp til at fylkeskommunene får ansvar for kartlegging av kompetanseutfordringene regionalt, herunder også flyktingenes kompetanse. Ansvaret for bosetting bør av effektivitetshensyn følge ansvaret for kompetansekartlegging og videregående opplæring.

Ekspertutvalget foreslår at fylkeskommunene skal overta følgende nye oppgaver;

- Oppdragsgiveransvar for minst halvparten av det offentlige midler som i dag forvaltes av Innovasjon Norge. Eierandel i Innovasjon Norge på mellom 50 og 66 prosent.
- Ansvar for oppgavene og virkemidlene som i dag ligger til Siva. Siva nedlegges.
- Ansvar for om lag halvparten av den offentlige innsatsen for næringsrettet forskning som i dag ligger til Forskningsrådet (dvs. en klar styrking). Midlene forvaltes etter modell av Regionale forskningsfond.
- Ansvar for Regionalt næringsprogram som i dag ligger til fylkesmannen. Midlene til investeringer og bedriftsutvikling i landbruket (IBU-midlene) overføres fra Landbruks- og matdepartementet til fylkeskommunene som gir oppdrag til Innovasjon Norge.
- Ansvar for oppgavene og virkemidlene som i dag ligger til Distriktssenteret. Distriktssenteret nedlegges.
- Ansvar for om lag halvparten av midlene over tilskuddsordningen Arktis 2030 som involverer nordnorske aktører overføres til fylkeskommunene i Nord-Norge. Ansvaret ligger i dag til Utenriksdepartementet. Utvalget mener staten bør vurdere å gi fylkeskommunene i Nord-Norge et mer aktivt og formelt ansvar for å delta og forberede møter i Arktisk Råd.
- Ansvar for oppgavene og virkemidlene knyttet til karriereveiledning som i dag ligger til Kompetanse Norge og NAV.
- Ansvar for å legge til rette for og finansiere opplæring og utdanningstiltak som ikke er finansiert over ordinære bevilgninger til universiteter og høyskoler eller over fylkeskommunenes budsjetter til videregående opplæring og fagskoler. Det omfatter blant annet ansvar for ulike tilskudd som i dag ligger til Kompetanse Norge. Nasjonale oppgaver i Kompetanse Norge kan overføres til Utdanningsdirektoratet. Kompetanse Norge nedlegges.
- Ansvar for store deler av oppgavene som i dag ligger til IMDi, herunder veiledning av kommunene, utbetaling av tilskudd til kommunene, kompetansetiltak og bosetting. Utbetaling av integreringstilskuddet og gjenværende oppgaver av nasjonal karakter kan overføres til ansvarlig departement. IMDi nedlegges.

Samferdsel

Utvalget mener ulike transportformer bør ses i sammenheng og utfylle hverandre. Fylkeskommunen har ansvar for store deler av kollektivtransporten: rutetransport med buss, båt, trikk, t-bane og bybane, samt skoleskyss innenfor egne grenser. I tillegg omfattes transportordninger til fritidsreiser for funksjonshemmede brukere som ikke kan bruke det ordinære rutetilbudet (TT-ordningen). Fylkeskommunene har også ansvar for fylkesveiene som utgjør 80 prosent av det samlede veinettet. Fylkeskommunene har også ansvar for fylkesveiferjene.

Fra 2020 får fylkeskommunene ytterligere ansvar på området blant annet gjennom overføring av ansvaret for offentlig kjøp av regionale flyruter som del av regionreformen. Den eneste lovpålagte oppgaven på området er skoleskyssen (grunnskole og videregående skole).

Reformen innen jernbanesektoren har ført til etableringen av Jernbanedirektoratet, Bane NOR og konkurranseutsetting av persontogtransporten. Direktoratet kjøper persontogtransport fra togselskapene og infrastruktur tjenester fra Bane NOR. Planen er å la togselskaper konkurrere om å få kjøre på de ulike strekningene etter avtale med staten. Persontogtrafikken skal deles inn i 6-8 trafikkpakker som skal utlyses gradvis over en periode på om lag ti år. I forbindelse med forvaltningsreformen ble det sagt at "ved en inndeling i landsdelsregioner vil det kunne være aktuelt å vurdere overføring av kjøp av persontrafikk på jernbane for lokale og regionale ruter".

Utvalget vurderer det slik at regionalt og lokalt togtilbud bør tilpasses ulike regionale behov og forutsetninger når det gjelder hvilke ruter som skal prioriteres, takster og prioritering av jernbane opp mot andre transportformer som fylkeskommunen allerede har ansvaret for. Oppgaven må ses i lys av andre transportoppgaver og øvrige oppgaver som tilrettelegger for utvikling. Å overføre tilskuddsansvaret for kjøp av jernbanetjenester til fylkeskommunen er i tråd med retningslinje 3 for oppgavefordelingen: Oppgaver som krever utøvelse av politisk skjønn og vurdering bør legges til folkevalgte organer.

En samling av ansvaret vil legge til rette for et helhetlig og koordinert kollektivtilbud til de reisende. Overføring av ansvaret til fylkeskommunen vil være i tråd med retningslinje 4 for oppgavefordelingen: Oppgaver som krever stor grad av koordinering/ samordning, og/eller oppgaver som har store kontaktflater med hverandre, bør legges til samme forvaltningsorgan. En overføring innebærer at det meste av ansvaret for å legge til rette for det offentlige støttede transporttilbudet samles i fylkeskommunen.

Utvalget mener fylkeskommunene bør ha et totalansvar for tilrettelegging for bredbånd, da dette er en åpenbar samfunnsutvikleroppgave. Nåværende ordning virker unødvendig tungrodd og Nasjonal kommunikasjonsmyndighets rolle som nasjonal tilskuddsforvalter bør bortfalle.

Ekspertutvalget foreslår at fylkeskommunene skal overta følgende nye oppgaver:

- Ansvar for kjøp av fylkesinterne togruter og kjøp av togruter mellom henholdsvis Østfold/Akershus/Buskerud, Telemark/Vestfold, Hedmark/Oppland og Oslo, som i dag ligger til Jernbanedirektoratet. Ansvar for grenseoverskridende togruter forutsetter et nært samarbeid mellom fylkeskommunene, for eksempel ved at Østfold, Akershus og Buskerud tar et vertskommuneansvar som det største "jernbanefylket". Ansvaret for kjøp av togruter som går mellom landsdelene, skal fortsatt ivaretas av staten.
- Den statlige tilskuddsordning for utvidet TT-tilbud overføres til fylkeskommunene gjennom rammetilskuddet.
- Ansvar for forvaltning av tilskudd til utbygging av bredbånd som i dag ligger til Nasjonal kommunikasjonsmyndighet.

Klima, miljø og naturressurser

Miljø- og klimautfordringene er sammensatte, sektorovergrepene og tverrfaglige, og nært koblet til den regionale planleggingen. Ansvarsdelingen på miljø- og klimaområdet er fragmentert, med ansvar plassert hos Miljødirektoratet, fylkesmannen, fylkeskommunen, kommunene, samt ulike nemnder og styrever.

Mange klima- og miljøoppgaver er allerede organisert fylkesvis, og ekspertutvalget anbefaler en samling av kompetansen i de nye fylkeskommunene. En overføring av et større ansvar på klima- og miljøområdet vil gi mulighet for en mer helhetlig tilnærming til den regionale utviklingspolitikken, og vil også kunne bidra til å styrke hensynet til klima og miljø i den regionale planleggingen. Avveining mellom ulike hensyn vil i større grad underlegges politisk vurdering i ett organ med et helhetlig ansvar. Overføring av et større ansvar på klima- og miljøområdet vil styrke fylkeskommunen som veileder og samarbeidspartner for kommunene – både i planleggingen og i enkeltsaker.

Ekspertutvalget foreslår at fylkeskommunene skal overta følgende nye oppgaver:

- Ansvar for klima- og miljøoppgavene som i dag ligger til fylkesmannen, med unntak av forurensingsområdet og oppgaver knyttet til kontroll, tilsyn og klage.
- Fylkeskommunene får et regionalt samordningsansvar på klimaområdet knyttet til oppfølgingen av klimaloven.
- Myndighet til å fatte vedtak om konsesjon til utbygging av vannkraft på 1-10 MW og vindkraft over 1 MW/fem turbiner som i dag ligger til NVE. Fylkeskommunene kan benytte NVE i saksbehandlingen.

Kultur og kulturminnevern

Fylkeskommunene har i dag et betydelig ansvar for idrett, kultur og kulturminnevern. Kulturdepartementet (KUD) arbeider med en ny kulturmelding som vil legges fram i 2019. Her vil blant annet ansvarsdelingen mellom forvaltningsnivåene bli vurdert. KUD varsler at det vil bli vurdert om det er mulig å overføre ansvaret for ytterligere tiltak innenfor departementets ansvarsområde til fylkeskommunene.

Utvalgets vurdering er at musikk- og scenekunstinstitusjonene, museene og mange andre tiltak som finansieres over Kulturfondets og departementets budsjett i all hovedsak har et regionalt nedslagsfelt. Fylkeskommunen har kompetanse, og kan videreutvikle denne, og samarbeide på tvers av fylkes- og institusjonsgrenser. Fylkeskommunene har også, i følge utvalget, økonomisk bæreevne til å ivareta investeringer i bygg og anlegg. Utvalget mener videre at det er flere fordeler ved at tilskudd til musikk- og scenekunstinstitusjoner og museer ses i en regional kontekst.

En overføring av ansvar og midler for regionale kulturinstitusjoner til regionalt nivå vil være i tråd med ansvarsprinsippet. Utvalget peker også på at nåværende fordeling av midler innen kultur- og idrettsområdet er kjennetegnet av en sterk skjevfordeling mellom fylkene dersom det måles i tildelte midler per innbygger. Dette skyldes blant annet at både kunstnere og kulturinstitusjoner er bosatt/lokalisert i de større byene. Utvalget mener at ressursene innenfor kultur og idrett bør fordeles jevnere landet over, for å sikre et mer likeverdig tilbud til innbyggerne og for å bygge opp miljøer flere steder i landet.

Utvalget foreslår ingen endringer i fylkeskommunens ansvar vedr fordeling av spillemidler til kommunen, men en modell der tippemidlene til idrettsanlegg i kommunene fordeles direkte til fylkeskommunene uten forutgående behandling i departementet. Det vil

forenkle forvaltningen av midlene. Kriteriene for fordeling mellom fylkeskommunene bør endres slik at folketall og befolknings sammensetningen tillegges høyere vekt.

Fylkeskommunene har siden 1990 hatt rollen som kulturminnemyndighet med ansvar for den regionale kulturminnepolitikken. Utvalget støtter Klima- og miljødepartementets initiativ i regionreformen til i stor grad å rendyrke Riksantikvaren som direktorat og å styrke de fylkeskommunale kulturminnemiljøene.

Ekspertutvalget foreslår at fylkeskommunene skal overta følgende nye oppgaver:

- Ansvar for prosjektmidler og driftsstøtte til institusjoner og arrangementer av lokal eller regional karakter og som i dag ligger til Norsk Kulturråd.
- Ansvar for samtlige institusjoner innenfor kap. 323 Musikk og scenekunst, post 60 Landsdelsmusikerne i Nord-Norge, post 71 Region-/landsdelsinstitusjoner og post 73 Region- og distriktsopera som i dag ligger til Kulturdepartementet. Fra post 70 under samme kapittel overføres Den Nationale Scene og Bergen Filharmoniske Orkester. Flertallet av tilskuddene som finansieres over post 78 under samme kapittel, foreslår også overført.
- Ansvar for flertallet av museer som finansieres over kap. 328 Museum og visuell kunst, post 70 Det nasjonale museumsnettverket. Flertallet av tilskudd som i dag finansieres over post 78 under samme kapittel, foreslås også overført.
- Ansvar for investeringsmidler tilhørende ovennevnte institusjoner innen musikk, scenekunst og museum som i dag ligger til Kulturdepartementet (kap. 322 Bygg og offentlige rom, post 70 Nasjonale kulturbygg).
- Ansvar for forvaltning av spillemidler til kulturbygg, Den kulturelle skolesekken, Musikkutstøttsordningen, Ordningen for innkjøp av musikkinstrumenter, Aktivitetsmidler kor, Krafttak for sang og Ordningen for historiske spill som i dag ligger til Kulturdepartementet.
- Ansvar for forvaltning av spillemidler på biblioteks-, arkiv- og museumsfeltet som i dag ligger til Nasjonalbiblioteket, Arkivverket og Kulturrådet. Spillemidlene til idrettsanlegg i kommunene foreslås fordelt direkte til fylkeskommunene uten forutgående behandling i Kulturdepartementet.
- Ansvar for hovedmengden av førstelinjeoppgaver på kulturminnefeltet som i dag ligger til Riksantikvaren. Ansvar for relevante tilskuddsordninger foreslås lagt til fylkeskommunene.

Helse og levekår

Fylkeskommunene har i dag ansvar for den offentlige tannhelsetjenesten, og for pedagogisk-psykologiske støttetjenester (PP-tjeneste) til elever i videregående utdanning.

Folkehelseloven spesifiserer roller for de ulike aktørene i forvaltningen når det gjelder folkehelse. Loven tydeliggjør at det er primærkommunene som har ansvar for folkehelse. Fylkeskommunen skal understøtte kommunene i deres folkehelsearbeid, og gjøre tilgjengelig relevante opplysninger om befolkningens helsetilstand og påvirkningsfaktorer, samt være en pådriver og samordner.

Utvalget mener at folkehelse krever en sektorovergripende tilnærming, å samle hovedtyngden av de økonomiske og pedagogiske virkemidlene til fylkeskommunen vil redusere

uheldig overlapp mellom fylkesmann og fylkeskommune, og bidra til mer effektiv oppgaveløsning. Utvalget mener videre at fylkeskommunen som politisk organ og i kraft av sin regionale samfunnsutviklerrolle bør få et større og mer helhetlig ansvar for denne oppgaven. Kommunene er nærmest innbyggerne og kan og bør sette inn en rekke tiltak for å styrke folkehelsen i kommunen, men fylkeskommunal kompetanse kan kompensere for mange små kommuners manglende kapasitet og kompetanse.

Ekspertutvalget foreslår at fylkeskommunene skal overta følgende nye oppgaver;

- Ansvar for folkehelseoppgavene som i dag ligger til fylkesmannen, med unntak av oppgaver knyttet til tilsyn. Ansvar for tilskuddsordninger med relevans for lokalt og regionalt folkehelsearbeid som i dag ligger til Helsedirektoratet og fylkesmannen.
- Ansvar for pedagogiske-psykologiske støttetjenester (PPT) som i dag ligger til Statped, og overtar ansvaret for veiledning og støttetjenester overfor kommunene. Ansvar for statens spesialscole i Skådalen foreslås overført til Oslo kommune som må ivareta et landsdekkende tilbud. Øvrige oppgaver i Statped kan overføres til Utdanningsdirektoratet. Statped nedlegges.
- Ansvar for barnevernsinstitusjoner, fosterhjem og adopsjon som i dag ligger til Bufetat. Ansvar for omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere under femten år forblir statlige. Bufetat legges ned. Bufdir beholdes som fagdirektorat for barnevernet.
- Ansvar for familievernet som i dag ligger til Bufetat.

Regional planlegging.

Utvalget støtter regjeringens forslag til tiltak for å styrke regional planlegging som virkemiddel. Utvalget foreslår også at ansvar for planjuridisk veiledning av kommunene som i dag ligger til fylkesmannen, overføres til fylkeskommunene. Utvalget mener det er viktig å gjennomgå sektorlover med sikte på bedre harmonisering til plan- og bygningsloven.

Ekspertutvalget foreslår følgende:

- Å tydeliggjøre og forankre statens plikt til deltakelse og oppfølging av regionale planer i plan- og bygningsloven.
- Å vurdere hvordan fylkesmannen kan innta en tilsynsrolle overfor statlige etater med hensyn til faktisk deltakelse i planprosesser og oppfølging i tråd med plan- og bygningsloven.
- Å utvikle fastere prosedyrer for å sette samfunns mål for KVVU-arbeidet i den innledende idéfasen i KS-systemet, og for tilsvarende prosesser for vurdering av andre store statlige investeringer.
- At regionale planbestemmelser videreutvikles og formidles som et virkemiddel for en langt større bredde av temaer enn hvordan det brukes i dag.
- At det i plan- og bygningsloven åpnes for at fylkeskommunen (etter anmodning fra aktuelle kommuner eller pålegg fra staten) i tillegg til staten kan tre inn i myndigheten til kommunestyret og utarbeide plan etter bestemmelsene for kommunal plan med juridisk bindende virkning.
- At staten aktivt bruker muligheten til å gi tydelige nasjonale forventninger til regional planlegging som virkemiddel for gjennomføring av nasjonal politikk.

Ytterligere utredninger.

Utvalget mener regionreformen legger grunnlag også for ytterligere utredning av endringer:

- Det bør utredes overføring av barnevernsoppgavene som i dag ligger til kommunene, til fylkeskommunen.
- Det bør utredes overføring av ansvar for tilskuddsordningene innenfor arbeidsmarkedsopplæringen og bedriftsintern opplæring som i dag ligger til NAV, til fylkeskommunene.
- Staten bør kartlegge dagens tilsyns- og klagehjemler overfor fylkeskommunen med sikte på en reduksjon av antall hjemler og sterkere ansvarliggjøring av fylkeskommunen.
- Spørsmålet om organiseringen av sykehusene bør vurderes på nytt, der en fylkeskommunal modell inkluderes i utredningen.

Finansieringen av fylkeskommunen

Utvalget mener fylkeskommunen i hovedsak bør finansieres av frie inntekter (skatteinntekter og rammetilskudd). I en overgangsperiode kan det være aktuelt at midlene kan fordeles særskilt (over den såkalte tabell c i grønt hefte). Øremerkede ordninger og tilskuddsmidler bør innrettes slik at fylkeskommunene, innenfor hovedformålet med ordningene, får en større grad av frihet til å prioritere og målrette ordningene til regionale behov.

Vurdering:

Øyer kommune er i utgangspunktet positive til overføring av statlige oppgaver til det regionale folkevalgte nivået. Dette vil både kunne bidra til et styrket demokrati og riktigere prioriteringer, tilpasset innlandets behov og utfordringer.

Utvalget har hatt som mål å bygge opp under de oppgavene fylkeskommunene allerede har som tjenesteyter, samfunnsutvikler, planmyndighet og bindeledd i forvaltningen. Utvalget peker videre på tre store politikkfelt der fylkeskommunene bør ha oppgaver og handlingsrom til å bygge opp en sterk og tydelig regional politikk;

- arealbruk, naturverdier, miljø/klima og samferdsel,
- virkemidler for næringsutvikling og kompetanse, og
- virkemidler og tjenesteoppgaver som er viktige for folks helse, trivsel og levekår.

Ekspertutvalgets inngang til en ny oppgavefordeling er offensiv. Det er derfor viktig å vurdere forslagene ut fra i hvilken grad de påvirker rammebetingelsene for de oppgavene som kommunene skal løse.

Rådmannen mener at det er tre helt sentrale prinsipper som må ligge til grunn for de endringer som blir vedtatt av Stortinget;

1. Overføringen av statlige oppgaver til fylkene må skje på områder som har rom for regionalpolitiske prioriteringer, fremfor på sterkt lov- og rettighetsstyrte områder.
2. Overføringen av statlige oppgaver til fylkene må styrke det kommunale selvstyret, ikke svekke det.

3. Overføringen av statlige oppgaver til fylkene må styrke fylkets byer, tettsteder og bygder, og ikke forsterke en intern sentralisering av funksjoner og arbeidsplasser.

Rådmannen mener at det er flere fordeler enn ulemper ved ekspertutvalgets forslag innenfor *næring og kompetanse*. Det vil være positivt at større deler av virkemiddelapparatet underlegges fylkespolitisk styring. Dette er oppgaver der det er rom for å forme en regional politikk. Heri ligger også en mulighet for fylkeskommunen til å utvikle et virkemiddelapparat og en kompetanse som bygger på de ulike innlandsregionenes styrker og kompetansemiljøer.

Når det gjelder *integring* vil rådmannen påpeke at bosettingsarbeidet, asylmottakene og integreringsmottakene, samt koordinering av bosetting, er nasjonale oppgaver. Det er viktig å se hele landet under ett når bosettingskommune skal fastsettes. Å innføre flere aktører i bosettingsarbeidet kan bidra til mer byråkrati og lengre beslutningslinjer, samtidig som man også risikerer å svekke beredskapen ved svingninger i asylankomster. Ved en slik ordning vil fylkeskommunene sannsynligvis måtte ta statens rolle i anmodningsarbeidet, og dermed ansvaret for at selve bosettingsbehovet dekkes. Dette vil stille fylkeskommunen i et overordnet forhold til kommunene. Det anbefales derfor ikke at IMDIs oppgaver på bosettingsfeltet overføres til fylkeskommunene.

Rådmannen vil også i hovedsak slutte seg til ekspertutvalgets forslag på *samferdselsområdet (inkl. bredbånd), kultur og kulturminnevern og innenfor klima, miljø og naturressurser*. Med et fylkeskommunalt ansvar for oppgavene, vil beslutningene kunne tilpasses lokale muligheter og behov. Kommunene (og regionene) vil kunne ha en tettere dialog med beslutningstakerne, og kunne innvirke på de regionale planene og prosjektene. På kulturfeltet bør det likevel oppfordres til en begrepsavklaring og til at man gjør et ytterligere arbeid på å definere institusjoners tilknytning. Det bør vurderes å videreføre nasjonal tilskuddsordning for satsinger som tydelig er av nasjonal/fylkesovergripende karakter. Selv om det ikke er noen motsetning mellom å være regionalt finansiert/eid og å være en del av nasjonal kulturpolitikk, bør det bemerkes at det ikke bør være noen automatikk i at en institusjon plassert utenfor Oslo ikke har noen nasjonal interesse, ei heller at institusjoner automatisk får denne merkelappen fordi de ligger i hovedstaden. Det må anerkjennes at flere av de store institusjonene utenfor Oslo, for eksempel i de andre store byene i Norge, har et like tungt og viktig nasjonalt oppdrag som institusjoner i Oslo. Like fullt virker det å være et behov for en gjennomgang av hvilke institusjoner som skal regnes som nasjonale, og dermed fullfinansieres over statsbudsjettet, slik at det som oppleves som en skjevfordeling ikke videreføres.

Når det gjelder *helse og levekår*, har rådmannen ingen merknader.

Når det gjelder *regional planlegging* vil rådmannen særlig peke på følgende forslag fra ekspertutvalget;

- At regionale planbestemmelser videreutvikles og formidles som et virkemiddel for en langt større bredde av temaer enn hvordan det brukes i dag.
- At det i plan- og bygningsloven åpnes for at fylkeskommunen (etter anmodning fra aktuelle kommuner eller pålegg fra staten) i tillegg til staten kan tre inn i

myndigheten til kommunestyret og utarbeide plan etter bestemmelsene for kommunal plan med juridisk bindende virkning.

- At staten aktivt bruker muligheten til å gi tydelige nasjonale forventninger til regional planlegging som virkemiddel for gjennomføring av nasjonal politikk.

Rådmannen mener at dette er forslag som i alt for stor grad vil flytte oppgaver og ansvar fra kommunene til de nye fylkeskommunene. Dette er i strid med hensikten bak reformen og har potensiale til å begrense det kommunale selvstyret på viktige områder i enda større grad enn i dag. Fylkeskommunen har alt i dag mulighet til, gjennom plan- og bygningsloven, å vedta en regional plan med regionale planbestemmelser. Dette er et kraftig virkemiddel som ikke bør utvides til å gjelde flere områder. Rådmannen er også kritisk til at fylkeskommunen skal ivareta kommunale planoppgaver.

Når det gjelder *ytterligere utredninger* anbefaler rådmannen at det *ikke* utredes å overføre kommunenes ansvar for barnevern til fylkeskommunene. Barnevernet bør fortsatt være underlagt kommunal politisk styring, slik at det blir sett i sammenheng med kommunenes helhetlige ansvar for oppvekstmiljø og for tjenester til utsatte barn og familier. Struktur- og kvalitetsreformen i barnevernet som regjeringen allerede har satt i gang må videreføres.

Rådmannen støtter de øvrige utredningene (arbeidsmarkedsopplæringen og bedriftsintern opplæring som i dag ligger til NAV, kartlegging av dagens tilsyns- og klagehemler overfor fylkeskommunen med sikte på en reduksjon av antall hjemler og sterkere ansvarliggjøring av fylkeskommunen, og at spørsmålet om organiseringen av sykehusene bør vurderes på nytt, der en fylkeskommunal modell inkluderes i utredningen).

De forslåtte nedleggelsene av statlige etater og virksomheter og overføring av disse oppgaver til fylkeskommunene synes ikke å ha direkte konsekvenser for arbeidsplasser i Lillehammer-regionen, men kan på sikt føre til endrede strukturer og utviklingsmuligheter. Rådmannen vil påpeke at dersom Ekspertutvalgets forslag gjennomføres fullt ut, vil balansen i fordelingen av arbeidsoppgaver mellom de sammenslåtte fylkesmanns-embetene og fylkeskommunene i Hedmark og Oppland endres i vesentlig grad. Det forutsettes at regjeringen følger opp sin egen intensjon om balansert utvikling, og at KMD, i den grad den faktiske gjennomføringen av Ekspertutvalgets forslag tilsier det, pålegger en ny gjennomgang av den vedtatte i oppgave-fordelingen i den nye regionen.

Rådmannens forslag til innstilling:

1. Øyer kommunestyre støtter ekspertutvalgets forslag om oppgave- og ansvarsendring innenfor følgende områder:
 - Næring og kompetanse.
 - Samferdsel.
 - Kultur og kulturminnevern.
 - Klima, miljø og naturressurser.
 - Helse og levekår.

2. Øyer kommunestyre støtter ikke forslaget om å overføre IMDIs oppgaver på bosettingsfeltet til fylkeskommunene. Øvrige forslag innen området integrering støttes.
3. På kulturfeltet oppfordres det til en begrepsavklaring og til at man gjør et ytterligere arbeid på å definere institusjoners tilknytning. Det må anerkjennes at flere av de store institusjonene utenfor Oslo har et like tungt og viktig nasjonalt oppdrag som institusjoner i Oslo. Det kan være hensiktsmessig å videreføre nasjonale tilskudd eller føringer for tilskudd der oppgavene tydelig er av nasjonal/fylkesovergripende karakter. Det forutsettes videre at ordningen med sentral finansiering av nasjonalanlegg innen idrett og kultur som et minimum videreføres som i dag.
4. Øyer kommunestyre støtter *ikke* følgende endringer innen regional planlegging;
 - At regionale planbestemmelser videreutvikles og formidles som et virkemiddel for en langt større bredde av temaer enn hvordan det brukes i dag.
 - At det i plan- og bygningsloven åpnes for at fylkeskommunen (etter anmodning fra aktuelle kommuner eller pålegg fra staten) i tillegg til staten kan tre inn i myndigheten til kommunestyret og utarbeide plan etter bestemmelsene for kommunal plan med juridisk bindende virkning.
 - At staten aktivt bruker muligheten til å gi tydelige nasjonale forventninger til regional planlegging som virkemiddel for gjennomføring av nasjonal politikk.
 - Øvrige forslag innen regional planlegging støttes. Det vises til for øvrig til at dagens plan- og bygningslov allerede åpner for plansamarbeid mellom fylkeskommune og kommuner på eget initiativ.
5. Øyer kommunestyre ønsker ikke en utredning om å overføre kommunenes ansvar for barnevern til fylkeskommunen, men at struktur- og kvalitetsreformen i barnevernet som regjeringen allerede har satt i gang må videreføres.
6. Øyer kommune forutsetter at en overføring av oppgaver og ansvar til fylkeskommunen fullfinansieres og bidrar til å bevare og aller helst styrke de kompetansemiljøer og arbeidsplasser som finnes i fylkets byer og tettsteder.
7. I den grad den faktiske gjennomføringen av Ekspertutvalgets forslag fører til at balansen i fordelingen av oppgaver i det nye fylkesmannsembetet og den nye fylkeskommunen i innlandet endres, forutsettes det at KMD pålegger en ny gjennomgang av den vedtatte i oppgavefordelingen.
8. Vedtaket oversendes KMD som Øyer kommunes høringsuttalelse.

Ådne Bakke
Rådmann